

Обставини справи

Справа стосувалася двох в'єтнамських юнаків, які, як встановлено працівниками правоохоронних органів, працювали на фермах із вирощування коноплі. Їх було заарештовано та визнано винними у вчиненні злочинів, пов'язаних з обігом наркотичних засобів; вони визнали свою вину. Після засудження їх утримували у виправних установах для неповнолітніх. Надалі компетентний орган визнав юнаків жертвами торгівлі людьми. Однак органи прокуратури, переглянувши обвинувальний акт, дійшли висновку, що вони не є жертвами торгівлі людьми, і апеляційний суд установив, ураховуючи фактичні обставини кожної справи, що рішення про притягнення до відповідальності було обґрунтованим.

Заявниками у справі, В. С. Л. та А. Н., є громадяни В'єтнаму, які народились у 1994 та 1992 роках і проживають відповідно в містах Міддлсексі та Лондоні (Велика Британія).

Вони скаржилися відповідно до статей 4 та 6 Конвенції на їх переслідування та засудження за злочини, пов'язані з обігом наркотичних засобів, після віднайдення їх на фермах із вирощування коноплі, коли заявники ще були неповнолітніми. У той час керівництво відповідних правоохоронних органів указувало, що в'єтнамські підлітки, які перебували на фермах із вирощування коноплі, швидше за все стали жертвами торгівлі людьми. Після засудження обидва заявники у справі державними органами влади (компетентним органом, відповідальним за встановлення того, чи було здійснено торгівлю людьми з метою експлуатації) були визнані жертвами торгівлі людьми.

6 травня 2009 року В. С. Л. був виявлений поліцією під час вжиття заходів із боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів у м. Кембриджі. Під час допиту в поліції заявник стверджував, що йому на той час було 15 років, а усиновитель незаконно ввіз його до Великої Британії. Його зустріли двоє чоловіків, які відвезли його на ферму з вирощування коноплі, де підлітка було працевлаштовано. Заявника було обвинувачено у виробництві контрольованого наркотичного засобу.

Національні суди встановили, що на той час він досяг 17-річного віку (хоча пізніше було встановлено, що йому було 15 років).

Хоча соціальні служби та неурядова організація висловлювали занепокоєння тим, що він міг бути жертвою торгівлі людьми, 20 серпня 2009 року він визнав свою вину у виробництві наркотичних засобів. Він був засуджений до 20 місяців позбавлення волі у виправній колонії для неповнолітніх.

21 квітня 2009 року поліція прийшла до місця проживання в м. Лондоні після повідомлень про вчинення крадіжки. Вони виявили там велику ферму з вирощування коноплі, на якій перебували А. Н. та кілька інших громадян В'єтнаму.

Під час допиту А. Н. назвав свій рік народження – 1972 (пізніше було встановлено, що справжній рік народження заявника – 1992). Він заявив, що після прибуття до Великої

Британії він зустрів кількох в'єтнамців, які піклувалися про нього. Його повезли на ферму з вирощування коноплі, де влаштували працювати без виплати заробітної плати.

А. Н. було пред'явлено обвинувачення у виробництві контрольованого наркотичного засобу, і за порадою свого адвоката він визнав свою вину у липні 2009 року. Йому було призначено покарання у виді позбавлення волі строком на 18 місяців та виправні роботи.

У подальшому соціальний працівник Національного товариства з питань запобігання жорстокому поводженню з дітьми – Національна консультативна та інформаційна служба щодо торгівлі дітьми – дійшов висновку, що були достатні докази того, що А. Н. був жертвою торгівлі дітьми, пов'язаної з його примусовою працею та ув'язненням на фермі з вирощування канабісу.

Обом заявникам було дозволено оскаржити ці рішення з поновленням строку на оскарження. Вони, серед іншого, стверджували, що їм як жертвам торгівлі людьми не могло бути пред'явлено обвинувачення. 20 лютого 2012 року Апеляційний суд установив, що жертви торгівлі людьми автоматично не набували імунітету від пред'явлення обвинувачення. У будь-якому разі, на думку суду, зобов'язання Великої Британії згідно з міжнародним правом передбачати можливість не карати жертв торгівлі людьми може бути виконане органами прокуратури, які на свій розсуд вирішують не притягувати до відповідальності у відповідних справах. Це вимагає ухвалення прокурором рішення, обґрунтованого всіма наявними доказами у справі. Апеляційні скарги заявників були відхилені, оскільки щодо кожного із заявників суд установив, що рішення про притягнення до кримінальної відповідальності було достатньо обґрунтованим і це не було зловживанням правом. Однак покарання В. С. Л. було зменшено до 12 місяців позбавлення волі, а А. Н. – до чотирьох місяців та виправних робіт.

Заявникам було відмовлено в подачі скарг до Верховного суду. Подана В. С. Л. вдруге заява теж не була задоволена, оскільки Апеляційний суд констатував, що «рішення про притягнення до кримінальної відповідальності [було] достатньо обґрунтованим».

Посилаючись на статтю 4 Конвенції (заборона рабства і примусової праці) та пункт 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд), заявники скаржилися в основному на те, що органи державної влади не захистили їх після встановлення факту торгівлі людьми і що ці органи не провели належного розслідування щодо торгівлі людьми (В. С. Л.) та на справедливість судового розгляду справи.

Оцінка Суду

ЄСПЛ зазначив, що дотепер він не мав змоги розглянути справу щодо ймовірної жертви торгівлі людьми, яка пізніше була обвинувачена в кримінальному порядку. ЄСПЛ зазначив, що відповідні міжнародні договори не забезпечують імунітету від переслідування, хоча держави мають право не переслідувати осіб у справах там, де примусова злочинна

діяльність, встановлена на ранніх етапах, є очевидною. Крім того, ЄСПЛ вважав, що переслідування потенційних жертв торгівлі людьми може суперечити обов'язку держави вжити оперативних заходів для їх захисту там, де є достовірна підозра у торгівлі людьми. Як тільки органам державної влади стало відомо про таку підозру, особа повинна бути належним чином оцінена відповідним кваліфікованим спеціалістом. Рішення про притягнення до кримінальної відповідальності має бути ухвалено лише за результатами такої оцінки, особливо у справах, де йде мова про неповнолітніх, а прокурорів потрібні чіткі причини, що відповідають міжнародному праву, щоб не погодитися із цією оцінкою.

В. С. Л. був знайдений під час вжиття оперативних заходів на фермі з вирощування коноплі, коли він ще був неповнолітнім. Хоча А. Н. спочатку заявляв, що йому 37 років, приблизно через тиждень після його арешту було встановлено, що йому було лише 17 років. Для ЄСПЛ той факт, що заявники були знайдені на фермах із вирощування коноплі, коли вони були ще неповнолітніми, сам собою повинен бути достовірною підозрою, що вони стали жертвами торгівлі людьми. Однак замість того, щоб направити їх до компетентного органу, їх було обвинувачено в кримінальних правопорушеннях та надано право зізнатись. У подальшому органи прокуратури переглянули свої рішення щодо притягнення до кримінальної відповідальності та дійшли висновку про їх обґрунтованість, адже заявники не стали жертвами торгівлі людьми. Однак, на думку ЄСПЛ, сторона обвинувачення не навела чітких причин, що відповідають визначенню торгівлі людьми, для того, щоб дійти висновку, що відрізнявся від висновку компетентного органу.

Незважаючи на те, що справи заявників згодом були розглянуті апеляційним судом (двічі у справі В. С. Л.), ЄСПЛ зазначив, що його перегляд обмежувався міркуванням про те, чи зловживала прокуратура своїми процесуальними правами. Крім того, встановивши, що рішення про притягнення до кримінальної відповідальності було обґрунтованим, суд, як і органи прокуратури, керувався факторами, які, ймовірно, не лежали в основі поняття торгівлі людьми в межах міжнародного права.

Таким чином, ЄСПЛ встановив, що органи державної влади не вжили належних оперативних заходів для захисту В. С. Л. та А. Н., обидва з яких були потенційними жертвами торгівлі людьми.

Пункт 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд)

ЄСПЛ повторив, що він повинен був встановити, чи невизнання заявників потенційними жертвами торгівлі людьми порушувало питання, передбачені Конвенцією, чи заявники відмовилися від своїх прав та чи було провадження в цілому справедливим.

ЄСПЛ встановив, що хоча зізнання заявників були однозначними, за відсутності оцінки того, чи було здійснено торгівлю щодо заявників у справі, ці зізнання не були надані «із

повним усвідомленням фактів». Тому ЄСПЛ дійшов висновку, що вони не відмовилися від своїх прав відповідно до статті 6 Конвенції.

Незважаючи на те, що органи державної влади надали заявникам певні зауваження після винесення їм обвинувальних вироків, ЄСПЛ все ж установив, що відсутність оцінки того, чи були заявники жертвами торгівлі людьми, потенційно завадило їм зібрати докази, які могли б допомогти їх захисту. Крім того, ЄСПЛ не вважав, що ця «несправедливість» могла бути виправлена в апеляційному порядку, оскільки (як було зазначено) перегляд апеляційним судом обмежувався розглядом питання про те, чи було обвинувачення процесуальним зловживанням, і він керувався тими факторами, які, як видно, не відповідали визначенню поняття торгівлі людьми в межах міжнародного права.

Отже, провадження по суті не було справедливим, що призвело до порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Висновок

Порушення статті 4 Конвенції (заборона рабства і примусової праці).

Порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (право на справедливий суд).

Рішення в цій справі ухвалене Палатою 16 лютого 2021 року й набуло статусу остаточного 5 липня 2021 року відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції.